

BABA- JAGA KUNYHÓJA

KÉPZŐ-, ZENE- ÉS TÁNCMŰVÉSZETRE
ÉPÜLŐ FOGLALKOZÁSSOROZAT

Múzeumpedagógiai módszertani segédanyag

KUNSZT FÜZETEK

1. ZeneMűtárgy

Zenés képzeletbeli utazás Kondor Béla festményeivel

2. Ego a falon

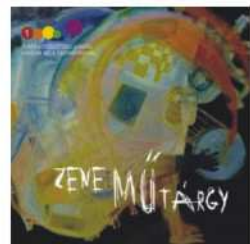
Kortárs képzőművészek saját alkotásaikon

3. Videóművészet

4. Public art

5. Találkozás David Bowie-val

Múzeumpedagógiai módszertani segédanyag

A sorozat további darabjai megvásárolhatóak a Miskolci Galériában, vagy megrendelhetők a nagykunszt@gmail.com elektronikus címen.

Ajánló szülőknek és pedagógusoknak

A nyári szünet nagy dilemma. Hova tegyem a gyereket? Ki figyel oda rá, mit ügködik otthon egyedül? Jó megoldás-e leláncolni előle a tévét, jelszóval védeni a számítógépet, hogy ne üljön előttük egész nap? Elengedjem-e strandra egyedül? Vajon hogyan jön ki majd a nagypjával a második együtt töltött hét után? Milyen táborba adjam, olyanba, ahova én szerettem volna menni gyerekkoromban, vagy abba, ami az ő kívánsága? Ha nincs pénzem táborra, és nyaralásra, meddig játszhat-lóghat a szomszédok gyerekeivel az utcán, téren?

Észrevették, hogy a gyerekek szabadi-dejükben egyre többet unatkoznak?

Vajon miért? Vajon miért nem válnak önmaguk legnagyobb feltalálójává?

A bennük szunnyadó kis alkotó küzd az életbenmaradással, a bennük lakó érzelmek pedig folyamatosan arra várnak, hogy a felszínre törhessenek, és értelmükkel karonfogva táncraperdülhessenek.

Ebben szeretnénk segíteni nekik és önöknek: a zenész, a táncos és a rajzos

CSUKA TÍMEA
csellista, zenepedagógus
RICHWALSKY ZSUZSA
modern táncpedagógus
ÉLIÁS ISTVÁN
múzeumpedagógus, rajztanár

JAGA KUNYHÓJA

ÖNINTERJÚ...

... BESZÉLGETÉS MAGUNKKAL, ÉS VALÓSZÍNŰSÉGSZÁMÍTÁS...

Honnan jött az ötlet, hogy a három művészeti ágat összekapcsoljuk?

- Az mindegy ugye, ki volt a tyúk és ki volt a tojás. A zenész odament a rajzoshoz, szeretné, ha segítene neki, mert nem tudja, hogyan lehetne azt a mániáját megvalósítani, miszerint a zenehallgatás közben, az ember agyában óhatatlanul kialakuló képeket, színeket, eseményeket valahogyan csak meg kellene jeleníteni. De ő ehhez kevés, mert ő csak egy zenész, aki ugyan nagyon szeret (-ne) kézzelfogható dolgokat alkotni, de neki az a sors jutott, hogy minden, amit létrehoz a hangszerén, elszáll a levegőbe hang formájában.

- De jó, mondta a rajzos, mert voltak elképzelései. Eleinte bekapcsolódott a zenész gyermekkoncertjei utáni „rajzolgatásba” - amikor a gyermekeknek alkalmuk volt a hangversenyen kapott élményeiket feldolgozni -, hogy valami feloldó, levezető, vagy akár összegző vizuális rögzítése történjen az eseményeknek. Néhány ilyen sikeres koncert után azonban leküzdhetetlen vágyat érzett arra, hogy múzeumi gyermekfoglalkozásain is alkalmazza a két műfaj együttes erejét. És fordított a tojás... (hi-hi)

És a tánc?

- Az első, vizuális oldalról, azaz kétdimenziós alkotásokból (festményekből) kiinduló közös munka (ZeneMű-Tárgy, 2008) egy sikeres esztendő után kiegészítést kívánt. Az érzékelés, befogadás és kifejezés terén valami még hiányzott. A fül-száj és a szem-kéz mellett a többi testrész, az egész szellemi és szervi bekapcsolásának (mozgósításának) az igénye merült fel bennünk. Kerestünk tehát egy táncost, aki hajlandó velünk szóbaállni...

- A táncos megnyugtatt bennünket, hogy nem táncolni fogunk, hanem „csak” mozogni. A kettő persze számára ugyanazt jelentette, és ezzel jól átvert mindenkit. A rajzos és a zenész vállalta a „következményeket” hiszen ők kérték meg, hogy ha van kedve, gondolkozzon el azon, hogyan tudna elsősorban alkotni vágyó gyerekeket - na meg persze őket is - a jó zene hallgatása közben megmozgatni. Ez bizony manapság hiányzik, főleg a felnőttek életéből.

Mi volt ezzel a célunk?

- Elsősorban az önkifejezés e három formájának összekapcsolása. De ha már itt tartunk... A felnőtt társadalom lassan már olyan gátlásrendszerben él, ami érzelmeinek teljes elnyomására kényszeríti. A gyerekek is igen „beszabályozott” életet élnek, de még sokkal őszintébbek: nem félnek, hogy ha megmutatják érzéseiket, megmosolyogják, vagy legrosszabb esetben elhagyják őket. A gátlások felszabadítása hál' istennek igen komoly pozitív eredménnyel is járhat: új energiák szabadulhatnak fel a gyerekekben, bátrabbakká válnak, mozgósítják a fantáziájukat, kijöhet a bennük ott szunnyadó kis előadó művész, önmegvalósító ember. Manapság a szürke hétköznapiak az emberek az „ellenromantikus” 21. században észre sem veszik, hogy azért annyira elgyötörtek,

mert olyan szinten elfojtják érzéseiket, hogy már azt gondolják, azok nincsenek is. Üresen és gondterhelten telnek napjaik. És persze egy kis tárgyi tudás megszerzése sem árt: ismerkedés romantikus festők alkotásaival, romantikus zeneszerző muzsikájával, egy kevés fogalomalkotás... Ne feledjük el azt sem, hogy ilyen alkalmakkor, amikor gyerekek és felnőttek öt napon keresztül együtt élnek, alkotnak, gondolkodnak, játszanak, akkor a szocializáció egy gyorsabb útját járják.

Kik voltak a partnereink ehhez?

- Olyan 7-11 éves gyerekek, akik már jobbra bejáratosak voltak a Miskolci Galéria Mesterkedő foglalkozására. De akadtak olyanok is közöttük, akik először jártak itt!

Mi adta az ötletet a téma kiválasztásához?

- Az adott körülményekhez igazodtunk. A Miskolci Galéria, 2009 júniusában, Kovács Gábor magángyűjteményéből, „szép aranykeretes” festményeket tartalmazó vándorkiállítást rendezett. A kiállítást mindhárman alaposan végignéztük. A zenész és a táncos különösebb utánajárás, tudományos felkészülés nélkül, pusztán érzéseire és tapasztalataira hagyatkozva szemlélte végig a képeket. A rajzos persze mindent tudott róluk... A nagyobbrészt klasszikus és romantikus, természetelvű tájfestészetet bemutató alkotásokhoz kerestünk tehát muzsikát. A zenésznek egyértelmű volt, melyik az a zenemű, amely szintén a XIX. században született, és a festményekhez hasonlóan, különféle zenei képekben jelenít meg többféle hangulatot, tájakat, valós és képzeletbeli világokat. Muszorgszkij-Ravel, Egy kiállítás képei című darabja, szinte címével is kínálta magát a feldolgozásra.
- A rajzosnak nem igazán tetszett a zenemű. Furcsának találta, bonyolultnak és komor hangulatúnak. A tételek címeinek alapján pedig úgy gondolta, kevés az a részlet ebből a műből, ami kisiskolások fülének való.
- De a zenész hajthatatlan volt. Tudta, hogy a zenei befogadóképesség mértéke attól is függ, ki milyen korú. Ebben az esetben a gyerekek nyitottan állnak a zenehallgatáshoz: nyitott füllel, nyitott lélekkel. Nincs szép vagy csúnya zene, csak jó vagy rossz.- hajtogatta. És ez a darab JÓ! A táncos minden létező felvételt meghallgatott és egyre lelkesebb lett...
- A tételek közül a problémák elkerülése végett és az időkeret miatt nyolcat választottunk. Úgy terveztük, hogy az első és utolsó napon egy-egy tételt hallgatunk meg, a többi napokon kettőt-kettőt.
- A részekből építkezve haladtunk az egész felé. Ez nem csak a zenemű megismerésére, hanem az alkotó folyamatokra is igaz volt. A legkisebb mozzanatokot is igyekeztünk hozzáépíteni a nagy egészhez; a záró alkalomra kiteljesedő, összegzéssé szerveződő, befejező játékhoz.

Milyen anyagi, tárgyi feltételek kellenek egy ilyen, több napos foglalkozás-sorozat megvalósításához?

- A helyszín biztosítása (Köszönet a MG-nak!), a foglalkozást vezetőök honorárium, eszközök előteremtése, felhasználható anyagok beszerzése... és persze enni is kellett valamit...
- Mindez nem előzmények nélküli. A 2008-as ZeneMűtárgy programunkat, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Nívó Díjjal értékelte. Ez teremtette meg az új foglalkozás-sorozatunk anyagi hátterét. (Kiadványsorozatunk első darabja ismerteti ezt: „ZeneMűtárgy Zenés képzeletbeli utazás Kondor Béla festményeivel”.)

Hogyan indult a felkészülés?

- A rajzos feldobta a labdát, miszerint itt van ez a kiállítás, és „éljen a romantika”. A zenész elkapta, és felkiáltott, megvan a zene. A táncos kicsit gondterhelten, de mosolyogva annyit mondott: „Remek!” Aztán mindhárman hazamentünk gondolkodni.

- A következő találkozásunkkor a zenész kijelentette: „És kezdetben volt a zene, induljunk innen!” A másik két kolléga kicsit csalódottan csak annyit mondott: na, jó, legyen. Lehetett volna másképpen is, biztosan. Győzött az erősebb...

Hogyan épült fel egy nap? Mi volt a menetrend?

- Egyszerű szisztéma: muzsikus játék, mozgásos játék, ebéd, játékos alkotás, kirándulás. És ezek egyéb, improvizatíván összekeveredett változatai. Az állandóságot a reggeli „torna” jelentette.

Mennyi volt az improvizáció az események alakulásában?

- Egy dolog volt a fontos: mind a zenének, mind a közös, nagy alkotásnak eljutni a végére. Az improvizáció már ott elindult, amikor a zenész olyan játékokat talált ki, amik kapcsolódtak a hallott zenéhez. A táncos olyan mozdulatsorokat, lépéskombinációkat... ötölt ki, amik kapcsolódtak a muzsikához és a zenés játékokhoz. A rajzos olyan feladatokat állított össze, amik egyenesen következtek mindebből nem csak az ő, hanem valamenynyiünk számára. Aztán a hármunk terveinek realizálódása közben gyakran újabb ötleteink adódtak, köszönhetően ez a gyerekek reakcióinak. Hiszen őket is rögtönzésre, önálló alkotásra ösztönözték a kapott feladatok. Igazából nem találtuk ki előre az öt nap menetrendjét percről-percre. Egyedül ahhoz próbáltuk magunkat tartani, hogy a zenemű kiválasztott tételeit és a kiállítás anyagából kiemelt műveket egyenletes tempóban, alaposan megismerjék a gyerekek. Ezen felül hagytuk, hogy az események következzenek egymásból.

Milyen eszközök álltak rendelkezésükre?

- Szerencsénkre adott volt egy profi hangfelvételeket lejátszó berendezés, egy zongora, egy nagy légterű terem, ahol kedvünkre pakolhattunk, mozoghattunk, rajzolhattunk. Gyakran az udvarra is leköltöztünk tornázni és dolgozni, ahol székek, asztalok álltak rendelkezésükre. Az egyéb szükséges eszközöket mindenki maga szedte össze: a rajzos hihetetlen mennyiségű kutyüt, ami az alkotáshoz kellett, a zenész hozta a csellóját és egy bőrdöngyű apróska zeneszerszámot. A táncos... na, ő volt az, aki reggelente beszerezte a megfelelő mennyiségű vizet és gyümölcsöt a gyerekeknek és elintézte az ebédet. Nélküle éhen haltunk volna...

Hogyan kapcsolódtunk a zenéhez, milyen feladatokkal? Ezek hogyan segítették a végső célunk elérését?

- Jó. Lássuk csak sorban ...

- A zenész: vállalta a bevezetés-ismerkedés-beszélgetés feladatát. A Muszorgszkij-Ravel által komponált mű és a szerzők életének ismertetésének kisebb dózisokban történő adagolását későbbre halasztotta. Helyette más témát választott...

A szép és csúnya elsősorban esztétikai fogalmak. Megítélésük és hozzájuk való viszonyulásunk szubjektív. A zajok, zörejek, a zenei hangok és a kész dallamok is csoportosíthatók e szempont szerint. De egyformán értékeljük őket? Kísérletet végeztünk titkos szavazás formájában, kinek milyen hangok, dallamok tetszenek. Eredmény: nem létezett olyan ezek között, amit vagy mindenki szép-

nek vagy mindenki csúnyának ítélt volna. „Szép” és „csúnya” hangokat gyűjtöttünk és ezeket „zajcsikókra” jegyeztük le szabadon, a saját jeleinkkel. Majd előadtuk őket egymásnak párosával. Izgalmas hangulatú zaj-zenék születtek, melyekben összeolvadtak és egymást kiegészítették az addig önmagukban szépnek vagy csúnyának ítélt hangok.

A gnóm egy torz, mondhatni csúnya figura, ami ellenkezést, undort, félelmet válthat ki némelyekből. Vagy nem? Van, aki mégis kíváncsi rá? Ezt mutatta meg nekünk ez a tétel.

1. A GNÓM

- A táncos: a táborindító reggeli "tornában" már elrejtette, előrevetítette a nap folyamán mozdulatokban megelevenedő játékot - a táncot. Megismerkedtünk azzal a térrel, amely a hét folyamán az "otthonunk" lett; megismerkedtünk egymással (szemkontaktus, gesztusokkal történő üdvözlések...) Ezután sok-sok stilizált mozgásforma megidézése, kipróbálása során közeledtünk a várakozás, a kíváncsiság, a türelmetlenség, a csodálkozás fogalmaihoz, ezek testi megnyilvánulásaihoz, és megjelenítéseihez. Mindezek "A gnóm" tétel fontos alkotórészei - a nézők szempontjából. Maga a gnóm figura: az undort, félelmet kiváltó, mégis kíváncsiságot ébresztő valami, amit borzongva, sőt reszketve, néha fejvesztett meneküléssel, majd-elájulva, de mégis megnézünk.

Hogyan nézhet ki ez a valaki? Melyek azok az arckifejezések, gesztusok, melyek azok a mozgásformák, amelyek kiváltják a fenti érzelmeket? Ezután már a gyerekeken volt a sor, hogy mozdulataikkal idézzék fel ezeket az érzéseket, és - a zene hathatós inspirációjára - eljátsszák/átélik azokat.

Két csoportban történt a megjelenítés: mindenki lehetett „gnóm” és kíváncsiskodó is. Ezzel a kis játékkal egy fontos kérdésre próbáltunk választ keresni: mi a tánc? Kimondottan a szépen kivitelezett, pontosan és egybevágoan végrehajtott lépések sorozata, amely gyönyörködteti nézőjét, és művelőjét egyaránt. Ugye? A válasz sok esetben: Igen! - mert ehhez szoktunk. Eszünkbe sem jut, hogy pusztá létünkkel, természetes mimikánkkal, gesztusainkkal, járásunkkal... mind-mind azokat a mozdulatelemeket formázzuk, amelyeket a tánc alkalmaz, ha nem csupán gyönyörködtetni, vagy szórakoztatni akar, hanem ki is kíván fejezni valamit.

Mi pedig ott és akkor pontosan ezt akartuk: kifejezni a zene hangulatát. Eljátszani a kirekesztett, számkivetett, „csúnya” lelkiállapotát (és ezzel megérteni valamicskét a szerző élet-érzéséből is), és a nézők/kíváncsiskodók vegyes érzelmeit. Táncjátékot alkottunk.

- A rajzos: került a „gnómot”. (Nem hisz abban, hogy eredendően lehet valami csúnya, mint ahogyan szép sem.) („Pedig a romantika erről szólt, a végletességről...”- vágott közbe a zenész.) Az ő számára a kíváncsiság, a rejtelmesség, az érdekesség tárgyköre nyújtotta a nap alapgondolatát.

A kiállítással először mindenki bolyongva ismerkedett. Mint a táncban, itt is az első lépés a környezet felmérése volt. Mit, hol és hogyan látunk elhelyezve. Ez alap információ. Bármilyen alkotásról legyen szó, nem lehet szabad befogadásról beszélni akkor, ha valamilyen kötött rendszerű, lineáris feldolgozásba kezdünk. Egy általános benyomás a kiállítás összehatásáról, a hangulatról, érdekességeiről ösztönzőbb műélvezethez vezethet.

A gyermekek ezután, kis csoportokban különlegességeket, érdekességeket kereshettek a kiállítás egy-egy részében. Hangsúlyozottan minden vonatkozásban. Ők azonban leginkább a tartalmi elemekben találták ezeket meg.

Csontváry: Titokzatos sziget című festményének még a címe is figyelemfelkeltő. Ezt hagytuk utoljára, s kicsit alaposabban vizsgáltuk: vajon miért is titokzatos? Mindent szemrevételeztünk, a környezetet, a szereplőket, a cselekvést, a festésmódot... de nem jutottunk megfejtésre. Összességében találtuk rejtelmesnek!

Aznapi munkánk is erről szólt. Valami olyat készíteni, ami nem egyértelmű, ami különleges, kíváncsiságot felkeltő. A felkínált, együttes alkalmazásukban szokatlan eszközök segítettek, hogy fantáziánk elindulhasson. Madzag, drót,

vászondarabkák, gipsz, hurkapálcika, festék állt rendelkezésünkre. Ezekből öltöttünk ki egy „érdekeset”. A megoldás: összekötözgetett hurkapálcák gipszes rongydarabkákkal burkolva, majd festve. Igazán nem tudtunk mit kezdeni az eredményeinkkel, pedig a saját szerkezetét mindenki értette, a másét pedig csodálta. A gyerekek ekkor még nem tudhatták, hogyan alakulnak majd ezek egésszé, az ötödik nap végére.

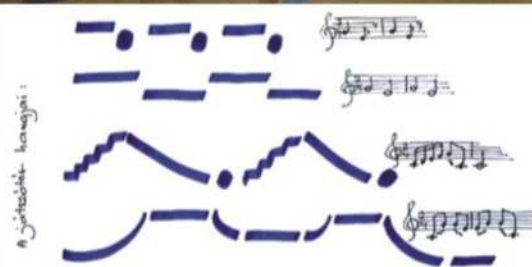
- A kirándulás: terveztük, hogy körülnézünk együtt a városban, hátha látunk szép és csúnya dolgokat. De elfogyott az időnk. Viszont másnap némely gyerek listával a kezében érkezett, amire lejegyezte a környezetében általa felfedezett szépségeket és csúnyaságokat.

- A zenész a fejébe vette, hogy megtanítja a gyerekeknek a séta-téma dalamát. Először butaságnak tűnt, nehezen énekelhető dallam. De nem adta föl: minél többet dúdolták, annál szebben szólalt meg. A változó ütemmutató lüktetését követő játékot igazából e dallam gyakorlásához találta ki.

A két tétel meghallgatása közben hangutánzó szavakat és hangot eredményező, a zenéhez köthető mozdulatokat gyűjtöttünk. Megismertedtünk a zenei hang négy alaptulajdonságával: a hangmagassággal, hanghosszúsággal, hangrővel és hangszínnel, melyek hihetetlen mennyiségű variációjából születhet a zene. Közben elkezdődött a hallgatott

muzsikával kapcsolatos információk lassú áramoltatása a gyerekek felé. (Szerző, indítatás, hangszerek, zenekar, tempó, erősítés-halkítás...) A kottakép szereplői, maguk a gombócok és száraz drót-dió alakban jelentek meg.

- A táncos ismét kíváncsiskodott, folytatta a válaszok keresését az alapkérdésre.

A tánc alkotóelemeit próbálgattuk: haladás, lépés, ugrás, fordulat, gesztu-

2. TUILERIES, BYDLO

sok, mozdulatlanság. A haladás bármely formája megengedett volt, bármely testrészen. Ehhez azt kellett tudatosítanunk, mekkora a tér, amelyben mozoghatunk.

De hogyan is mozoghatunk? Lassú, közepes, vagy gyors tempóban. Folyamatosan elnyújtva, vezetetten, vagy hirtelen, meg-megállva szaggatott ritmusban. Mozgásunk attól függ, hogyan osztjuk be az időt, ami rendelkezésünkre áll!

Mi kell a mozdulat létrehozásához? Bár nap, mint nap, százezer szám végzünk önkéntelenül is különböző mozgásokat, nem tagadhatjuk le, hogy bizony erő kifejtésére van hozzá szükségünk, azaz dinamikai töltésre. Erőkifejtésünk pedig attól függ, hogyan használjuk a saját súlyunkat az adott térben és időben: vagy egymás súlyát adva és fogadva: passzívan/nehézkesen, vagy aktívan/súlyosan, azaz erősen illetve könnyedén. Így alakul a mozdulat áramlása, ami láthatóan kötött (zárt, befelé forduló, egyirányú) vagy szabad (kitárulkozó, befogadó, könnyed, flexibilis). Ezekkel a próbálkozásokkal már-már ki is tapostuk a kifejezéshez vezető utat.

A második nap lehetőséget adott a kifejezés számos válfajának meg- és kipróbálására. A Tuileries tétel vidám játszótéri hangulata a gyerekek számára ismerős mozgásokat idézett fel (futkározás, szökkenések, fogócskázás, libikókázás, kocsizás, sőtörtés...) Ezzel szöges ellentétben került színre a Bydlo súlyos, nehéz, vontatott, meg-megállásra kényszerítő dallamvonalata, amelyet a gyerekek mozgóképben elevenítettek meg: nehézkes ökrös szekeret formáltunk, ahol a legutolsó kerék-tengely is testtel és mozdulattal került bemutatásra.

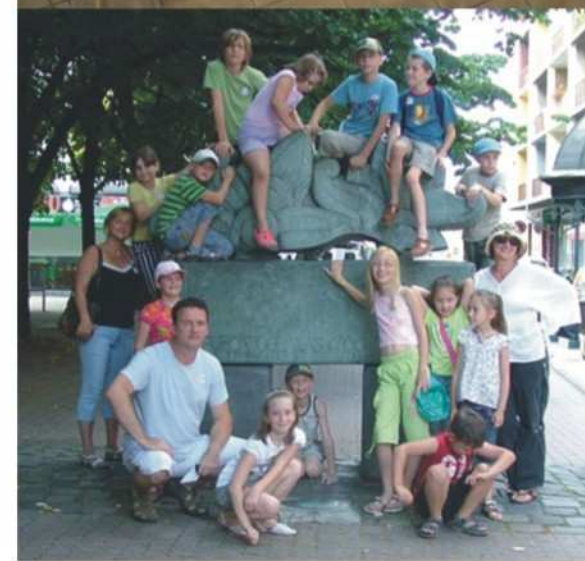
- A rajzos, igazi („Nem is igaz, mert „csak” festett.” - vágott közbe a zenész) szekereket tudott mutatni, igazi festményeken. Ez kedvelt témája a XIX. század romantikájának. Végy egy sík tájat, ábrázold azt nagy képkivágásban, az eget töltsd meg gyülekező gomolyfelhőkkel, fákat tépő széllel, a közepére fess ökrösszekeret, jól megrakott boglyával, erőlködő ökrökkel, kísérjék mezítlábas parasztok, használj pazar színeket... - így szólhatna a romantikus kifejezést elérő recept. Mindenesre a gyermekek is látták a képekben a mesét. A hatáskeltő festői elemeket összehasonlíthattuk a zeneműben használatos módszerekkel.

Kétkezi munkánk azonban, a Tuileries tételhez kapcsolódott. Nem kevesebbet, mint egy játszótérét készítettünk: bambuszrudakból egy hatalmas, majdnem a terem egész szélességét átérő állványzatot építettünk. Erre szereltük fel az eddigi játékelemeinket. A pausz-papír szalagokra készített zajcsikjainkat csúszdák gyanánt, a dió hangjegyeinket - mint libikóka és hinta elemeket, s az egész köré pedig felaggattuk a pálcikás gipsz-kreációinkat. Leírva is érezhető, milyen „jól” nézett ki mindez a végére. Sérülékenységét megélve, úgy döntöttünk, inkább nem ezen próbáljuk ki akrobatikus vágyainkat.

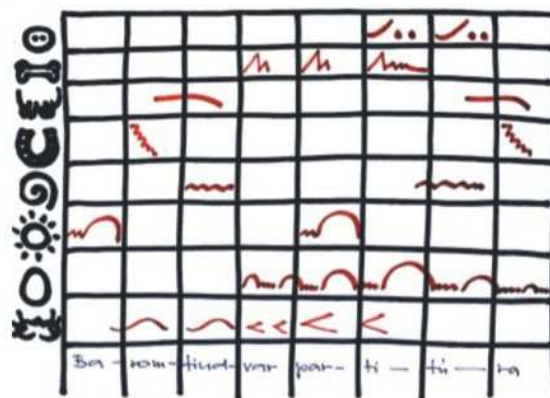
- Inkább egy egészen jó állapotú játszótérre sétáltunk el, ahol a három pedagógus kinyúlva, gondolkodásra képtelen állapotban nézte, hogyan rohangásznak a gyerekek a játszóeszközök között.

- Mi tényleg elmentünk reggel a piacra! Ez volt a mai kirándulásunk. Alig bírtuk hazahozni és megenni a sok zöldséget és gyümölcsöt, amit vásároltunk.

- Ahol csirke van, ott tyúk is. A baromfiudvar jellegzetes hangzavarát illusztráltuk. Az állathangok hiteles utánzása nem könnyű feladat, ráadásul a valóságban az teljességgel lehetetlen, hogy valamennyi egyszerre szólaljon meg. (Hihetetlen volt, hogy egy pöttöm lány mennyire hangosan bírt nyерíteni!)

A zenész baromfiudvar-partitúrát szerkesztett/improvizált a gyerekekkel, ami a zenekari partitúrához hasonló elven működött. Az előadás felvételt nyert egy mobiltelefonon...

- A táncos "beadta a derekát", hiszen ez a nap már címében is a táncról szól. A kiscsibék kikelnek a tojásból és ismerkednek a világgal, egymással (a térrel, az idővel, saját erejükkel), pontosan úgy, ahogy ezek a gyerekek is folyamatosan a környezetükkel. A játékos kis tánc már valóban tartalmazott meghatározott elemeket, amelyeket igyekeztünk együtt

3. KISCIBÉK TÁNCA A TOJÁSHÉJBAN, A LIMOGES-I PIAC

pontosan és egybevágóan kivitelezni. Táncelőadást készítettünk, a zene dallamának és ritmusának pontos leképezésével.

Nagyon jól éreztük magunkat, csakúgy, mint a limoges-i piacot felelevenítő kis táncjátékban is. A kofák és a vásárolók, valamint a vásárlók viselkedésformáit hoztuk be a "mi kis színházunk"-ba: mimika, gesztusok és mozdulatok formájában, a pantomim mozdulatnyelvét felhasználva.

Ha már szó esett a szabályozottságról, a táncos is követte a zenész sziszifuszi munkáját, és megpróbálta a nehezen énekelhető séta-téma dallamot "megkoreografálni" - többkevesebb sikerrel.

- A rajzos megtalálta a piac pultjain ritmikusan összerendezett káposzták, padlizsánok, répák stb és ömlesztett gyümölcsök által együttesen komponált „zenét”. (Kedves Olvasó! Ön megfigyelte már, mely árukat rendeznek „lábás” fekvésbe igazgatva és melyeket pultozzák csak úgy kiöntve a kofák?) Meglepetten „hallgatták zenéjüket” a gyerekek is. Ezt ki kellett próbálnunk! Sajnos nem tudtuk a valóságban, csak rajzlapon alakíthattuk, rendezgethettük saját standunkat, színes ritmusképletekké.

Milyen jó, hogy a képtárban csendéletek is szerepeltek!

Bogdány Jakab virtuóz madaras, gyümölcs csendélete egy másfajta rendezettséget hordozott. A hatásos elrendezés szempontjából hasonlít a piaci árusok módszereihez, azonban az egzotikus és hazai madarak és gyümölcsök látszólag véletlenszerű keveredése más jellemzőket takar.

Az elkészült lapok hová máshová is kerülhettek volna, mint a bambusz-szerkezetre. Így formálódott tovább mézeskalácsos helyett, csak zöldeges borítású, de már kuckóként megélt munkánk.

- A zeneszerző hangtömbökből épít nehéz lelkeket. Mi is próbálkoztunk a zongorán, de nem vagyunk olyan tehetségesek (és olyan meggyötörtek), mint Muszorgszkij volt... És ráadásul a fiatal szívek még nem fogékonyak a halál gondolatára. Nem baj!

Viszont a zenész a Baba-Jaga ritmusára szöveget talált ki. Nagyjából halandzsát, amit remekül lehetett ritmizálni. A boszorkány-kiáltás segítségével a gyermekek végül két szövegben játszották a boszi-ritmust, és teljes odaadással keverték a boszorkányok varázsitalát.

- A táncos a zeneszerző hangtömbjeire épített, mégpedig testekből készült tömb-élműveket emelt a gyerekekkel, gyakorolva a mozdulatlanság kifejezőerejét. Mindenki lehetett élmű, és az azt felfedező régész is. Felhasználtuk a szcenika adta lehetőségeket - adottságainkhoz mérten. Sötét volt, zengtek a Katakombák c. tétel sejtelmes akkordjai: minden egyes új zenei motívum megszólalásakor újabb résszel bővült sírkövünk. Az építkezés folyamatát csak gyertyák fénye világí-

totta meg. A kész művet pedig a gyerekek másik csoportja fedezte fel zseblámpákkal, mint a ma archeológusai a régimúlt idők mementóját.

"Könnyű dolga" volt a táncosnak a Baba-Jaga c. zenei téma feldolgozásánál, hiszen a gyerekek már kellőképpen fel voltak töltve ritmussal, szöveggel, varázslattal, mindezt csupán ki kellett terjeszteni az objektív térbe és némi lendületet hozzákeverni. Óriási lelkesedéssel vetették bele magukat a varázssital kutyulást, delejezést, száguldozást, őrzöngést felvonultató boszorkánytáncba.

- A rajzos olyan festményeket keresett a gyermekekkel közösen, amelyek hang-

gulata békét, csendet, nyugalmat árasztott. Természetesen nem volt elég csak megtalálni ezeket, azt is próbáltuk megfogalmazni, vajon miért keltenek bennünk ilyen hatást. Sok ilyen kép volt látható a kiállító térben. A legtöbb gyerek, a tájképek közül választott, akadt azonban a napszak (hajnal), a mozdulatlanág, vagy a színei miatt kiemelt mű is. Egy hegytetőről kitáruló látvány, a végtelenség érzése, a patak csobogása... állandóságot, egy-

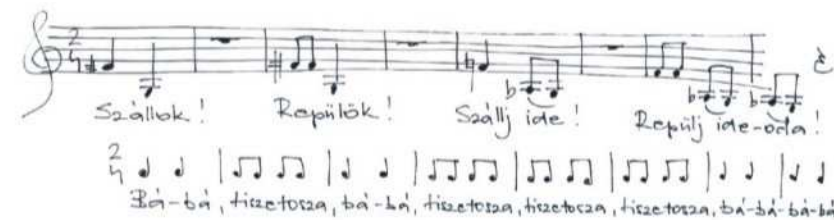
ben nyugalmat áraszt. Találtunk egy alvó nőt is, Munkácsy Mihály festményén és egy virágcsendéletet is kiválasztottunk. Eltöprengtünk magán az elnevezésen: csend-élet. Lopva ismerkedtünk így, a különféle klasszikus festészeti műfajokkal: a tájképpel, életképpel, csendélettel, enteriőrrel...

Hogyan lehetne megfesteni a megnézett, a meghallgatott és az eljátszott hangtömböket? Milyenek lehetnek, ha színekből állnak? A megjelenítéshez ismereteink alapján próbáltuk csoportosítani a színeket, a hangulat, az

4. KATAKOMBÁK, BABA-JAGA

erősség és a mennyiség alapján. Hosszúkás téglalapformával hangsúlyoztuk a tömörszerűséget. Selyemcsíkjainkra textilfestékekkel rögzítettük elgondolásainkat.

- Délután temetőben jártunk, s nagyjából ugyanazt tapasztaltuk, mint a hangtömb-gyárban. Ez nem olyan érdekes. Lehet, hogy éjszaka félelmetes, de nappal semmi extra. Éljenek a gyerekek!

5. A KIJEVI NAGYKAPU ÉS BABA-JAGA KUNYHÓJA

A gyerekek számára még ekkor is talány volt, mit készítettek egész héten. Délelőtt azonban egygyé vált a nagy mű. A textilcsík-hangtömbök által tető került nagy szerkezetünkre, amelyben akkor már mindenki Baga-Jaga kunyhóját látta. Úgy alakítottuk tovább, hogy megfeleljen erre a célra: különféle színes szalagokkal hálóztuk be az üres oldalait; hurkapálcás, diós nevenincsségeink rögvest álmofogókká, szélharangokká, varázsjelképekké váltak. Került még rá boszorka-zászló és bibircsókos portré is.

- A zenész számára Baba-Jaga kunyhójának ünnepélyes, szertartásszerű felavatásához tökéletes ünnepi hangulatot sugallt a mű utolsó tétele. Mozdulatainkat a zene ébresztette, az áhítat és az öröm sugárzott mindenki arcán. A zenei tétel ritmusára kis fel- és beavatási szertartást rögtönöztünk. Volt abban bátor-

ságpróba, körtánc, vagy varázstánc (?), ünnepélyes tetőfelvonás, végül a kunyhó birtokbavétele.

- A táncos elérékenyült az ünnepi hangulatban. A közös alkotómunka öröme könnyeket csalt a szemébe, amikor a kunyhónak nevezett csodapalota tetejére koronaként felemelkedett a tető. Itt már a muzsika hangulata, áradó ereje vezette a mozdulatokat. Örömmel követte a zenészt, aki a hallható hangokat százszor meg százszor játszotta már hangszerén, és most itt szinte a legbenső énjéből előtörve; mozdulatokban adta át nekünk a zenét! Örömmel követte a rajzost, aki a felépülő csoda élményét nyújtotta át. A csodaét, amihez mindenki hozzá tehetett valamit, ami eddig az övé volt, és most mindenkié lett.

-A rajzos csak vigyorgott.

A gyerekek számára vajon melyek voltak a legérdekesebbek, ill. a legmaradandóbbak ezek közül?

- Egy zenész számára érthetetlen, miért nem maga a muzsika jelentette a gyerekek számára a legnagyobb élményt. Persze, egyértelműen az általuk készített apró szépségek, és a fő mű, a kunyhó lett a legfontosabb.

Mik voltak a gyerekek várható és tényleges reakciói közötti eltérések?

- Az egyetlen döbbenet az volt, amikor a gátlások feloldása két kisfiú (testvérek) esetében agresszivitásba csapott át. Ők két nap után a nyári szünetet szüleik szigorú felügyelete alatt folytathatták. A többiek lelkesedése és együttműködése kitartó volt mindvégig.

Hogyan alakult a résztvevők közötti kapcsolat az öt nap alatt?

- Örök barátság és egyebek. Egymásra találtunk.

Mit mutattunk meg zárásként az érdeklődőknek? Hogyan alakult ki a befejezés?

- A gyerekek javaslatait figyelembe véve összegyűjtöttük azokat a játékokat, amiket a legjobban megszerettek, s ebből állítottunk össze egy láncot, a zenemű sorrendiségével megegyezően. A tételek közötti séta-témát mindig mi énekeltük és léptük, s közben szinte azt éreztük, amit a zeneszerző érezhetett

valamikor, azon a bizonyos kiállításon. A napok eseményeit összefoglaló video pedig hihetetlenül szórakoztatónak bizonyult.

Mik voltak a tapasztalataink?

- Zenész: életemben először olyan gyerekekkel és kollégákkal dolgoztam és játszottam együtt, akik nem zenészek, nem olvasnak folyamatosan kottát, nem kamara zenélnek, nem profik ezen a téren. Ráadásul én meg nem értek az ő szakmájukhoz... A legnagyobb gyönyörűségemet abban leltem ez alatt a pár nap alatt, hogy elfogadtattam egy olyan muzsikát velük, amit én mérhetetlenül szeretek, s rábírtam őket ennek a hosszú lélegzetvételi műnek a figyelmes meghallgatására. Én is igyekeztem részt venni az ő általuk elindított feladatokban, s ezeket határozottan élveztem. Összintén: én is le tudtam vetközni a gátlásaimat, és ez nagyszerű érzés volt.

- Rajzos: a házigazda szerepében erősen koncentráltam a folyamatok megvalósíthatóságaira. Emiatt talán lassabban oldódtam, de kolléganőim és a gyermekek sokat lendítettek rajtam. Örültem a komoly hozzáállásnak, annak, hogy nem érdek, hanem a vágy hajtott mindenkit. Nem volt alá vagy fölérendeltség gyermek és felnőtt, felnőtt és felnőtt között. Mindenki tette a dolgát. Odafigyelve a másokra. Hálámat és köszönetemet fejezem ki játszótársaimnak!

- Táncos: Nem kell azon gondolkodnunk, hogy melyik művészet a legősibb, melyik milyen elismertségben részesül

a mában, és hogyan volt ez régen... Tennünk kell a dolgunkat, s átadni a gyerekeknek minél többet magunkból, így szinte észrevétlenül dolgozhatnak az élmények...

Tehát:

- Győzött a zenész: mert a zeneművészet / a zene megszólítja érzeinket keresztül a lelkünket, elhangzik „elszáll” a levegőben, hang formájában, tünékeny, de mélyrehatóan él bennünk.

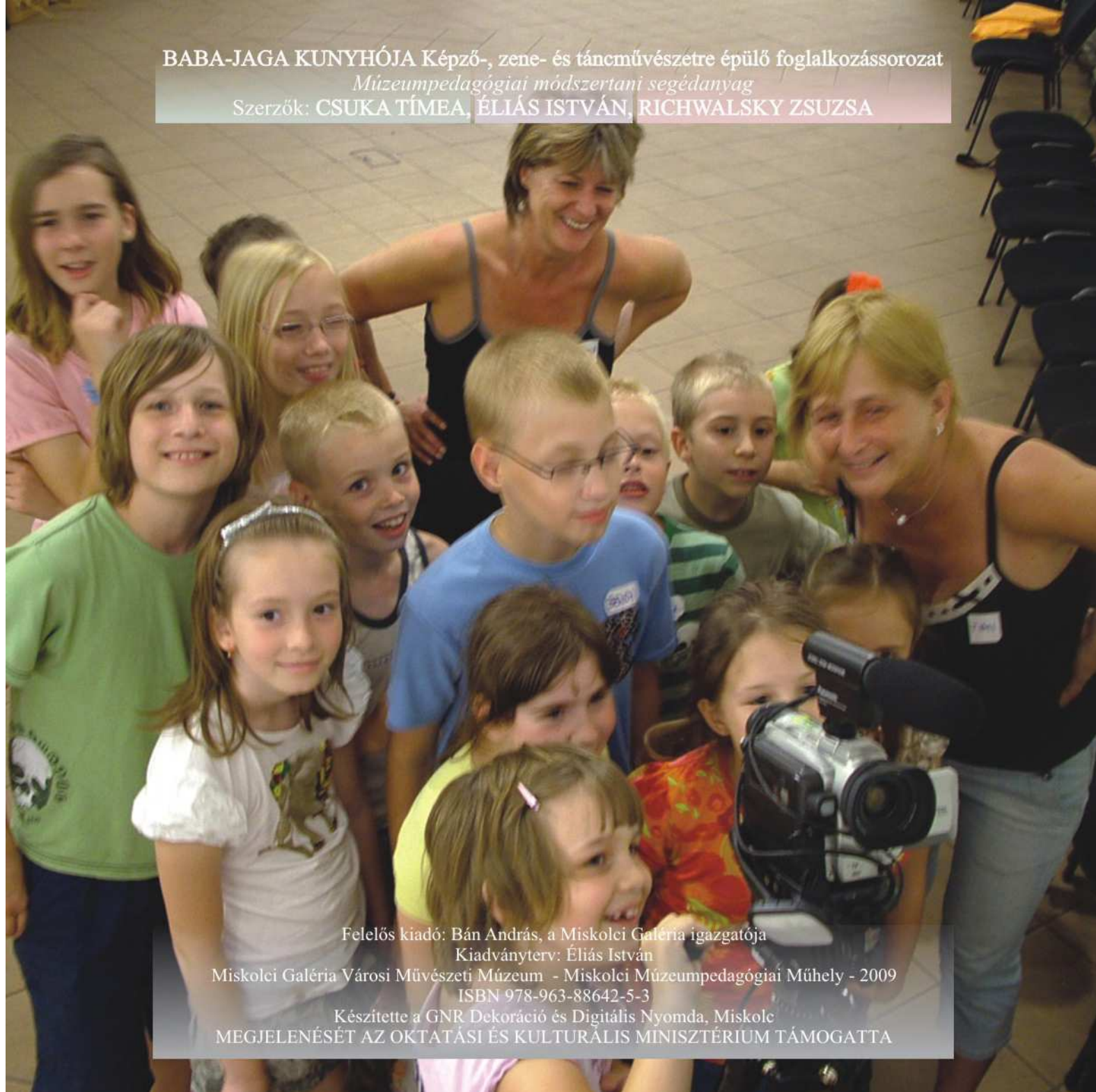
- Győzött a táncos: mert a táncművészet / a tánc építőelemei, a mozdulatok kezdetektől fogva (ösidők, csecsemőkor) sajátjaink, csak merni kell építkezni belőlük. A pillanat művészete ez is, tünékeny, de visszahat művelőjére, hatással van tudatára.

- Győzött a rajzos: mert a képzőművészet / az alkotás; a kéz munkája megőrzi mindazt, amit a megszólított lélek, a megmozdított test és tudat mélyen elraktározott.

- És győztek a gyerekek: mert minden, amit elfogadtak tőlünk, az övék lett, szellemüket és lelküket gazdagította. (Valljuk be, ebben a világban bármilyen típusú gyarapodás maga a csoda!) Köszönjük a figyelmet, amit nekünk szántak! És köszönjük nekik, hogy kis egyéniségeikkel, vidámságukkal, őszinteségükkel sorra előcsalogatták belőlünk az újabb és újabb ötleteket!

BABA-JAGA KUNYHÓJA Képző-, zene- és táncművészetre épülő foglalkozássorozat
Múzeumpedagógiai módszertani segédanyag
Szerzők: CSUKA TÍMEA, ÉLIÁS ISTVÁN, RICHWALSKY ZSUZSA

Felelős kiadó: Bán András, a Miskolci Galéria igazgatója
Kiadványterv: Éliás István
Miskolci Galéria Városi Művészeti Múzeum - Miskolci Múzeumpedagógiai Műhely - 2009
ISBN 978-963-88642-5-3
Készítette a GNR Dekoráció és Digitális Nyomda, Miskolc
MEGJELENÉSÉT AZ OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM TÁMOGATTA